

∞ COMPETENȚELE DEONTOLOGICE ALE BIBLIOTECARULUI: PREZENȚE INDISPENSABILE PENTRU INTEGRAREA ÎN COMUNITATE ∞

Ludmila CORGHENCI

șef de secție, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

lcorghenci@bnrm.md

Cadrul legislativ și de reglementare privind activitatea bibliotecilor și a personalului de specialitate al acestora orientează biblioteca publică spre implicarea eficientă în dezvoltarea comunităților democratice, creșterea culturii participative în societate. Multitudinea rolurilor atribuite bibliotecilor (centru informațional și comunitar, arhivă documentară, centru educațional etc.) solicită personalului atât competențe profesionale în permanentă dezvoltare (prin formare de bază, formare profesională continuă), cât și comportament inteligent, un mod de interacțiune respectuos în comunitatea pe care o servește și în cea profesională, în instituție, în familie. Pregătirea profesională, îmbinată strâns cu respectarea valorilor profesiei, constituie premisa poziționării strategice a bibliotecii, orientând bibliotecarul spre o mai bună integrare în societate, la locul de muncă.

Valorile profesiei sunt anunțate și promovate prin Codul deontologic al bibliotecarului (în continuare – Codul deontologic), care urmărește scopul de a crește prestigiul și de a consolida imaginea profesiei de bibliotecar, de a institui standarde unice de conduită a bibliotecarilor pentru a-i inspira în realizarea profesiei [4, articolul 3].

Codul deontologic reprezintă cartea, manifestul profesiei. Acesta furnizează un model de conduită relevant, reunind principalele reguli morale care reglementează practica profesională și fiind expresia maturității profesiei. Codul deontologic nu funcționează de la sine, este important ca acesta să fie disponibil, inclus în portofoliul profesional al fiecărui bibliotecar, să fie citit critic și învățat, promovat și îndeosebi – să fie implementat. Cu părere de rău, discuțiile și interviurile întretinute cu formabilii activităților educaționale de tip formal și nonformal confirmă faptul că

Codul deontologic nu este parte a componentei de documentare a unor biblioteci, documentele instituționale (regulamentele, fișe ale posturilor și altele) nu reflectă orientarea spre implementarea prevederilor acestuia. În contextul celor menționate, recomandăm centrelor biblioteconomice de a asigura accesul bibliotecarilor la Codul deontologic, a integra în agendele reuniunilor metodologice și activităților educaționale subiecte privind lectura critică a Codului, a discuta și a analiza opiniile personalului, a identifica domeniile de centrare a eforturilor de educație deontologică.

Prezentul material urmărește scopul de a reliefa competențele deontologice care sunt elucidate prin prisma Codului deontologic și poziționează bibliotecarul drept un specialist valoros în comunitate. Evident, nu se pretinde la exhaustivitate, acest subiect fiind abordat și studiat și în alte materiale.

Competența deontologică cuprinde un *ansamblu de cunoștințe, aptitudini și priceperi, atitudini și capacități* de a reprezenta valorile fundamentale conform unor principii și reguli, în baza cărora bibliotecarul exercită profesia și care conduc la performanțe [7].

Astfel, prevederile articolului 8 din Codul deontologic orientează bibliotecarul și îi recomandă să dețină cunoștințe, capacități practice și să aibă dovadă de *autonomie profesională* [4, articolul 7].

Competența de autonomie profesională solicită bibliotecarului cunoașterea și învățarea cadrului legislativ și de reglementare privind activitatea bibliotecilor, elaborarea în baza acestuia a componentei de documentare instituționale, dar să ia decizii singur și să aibă capacitatea efectivă de a exercita profesia autonom în raport cu fondatorii, membrii comunității, partenerii etc. Este vorba despre dreptul bibliotecarului la autodeterminare profesională informată în acord cu specificul comunității. Competența bibliotecarului de a lua decizii autonome este corelată cu informarea acestuia, capacitatea de a înțelege informațiile și de a le evalua, a prevedea consecințele deciziilor profesionale. Deci, fiecare bibliotecă/bibliotecar are deplină libertate de acțiune profesională, *dar în limitele legii și ale cadrului normativ în care funcționează*. Autonomia profesională responsabilizează bibliotecarul pentru impactul deciziilor asumate, comunicarea eficientă și transparentă. Să reținem că „autonomia profesională presupune libertatea de acțiune și de opinie a bibliotecarului, care este limitată doar prin dispoziții legale sau reglementare, aplicabile profesiei sale” [4, articolul 7].

Autonomia profesională a bibliotecarului integrează cunoștințe, capacități și atitudini dezvoltate privind informarea și cunoașterea cadrului legislativ și de reglementare, fundamentarea activității bibliotecii pe o componentă documentară formulată explicit și implementarea prevederilor acestora în funcție de principiile generale ale deontologiei – umanism, reciprocitate etc.

Biblioteca, indiferent de dimensiunea și tipul ei, este într-o permanentă interconectare cu mediul exterior (utilizatori și non-utilizatori, parteneri și voluntari, membri ai comunității etc.) și interior (personal angajat, manageri). Acest fapt implică cunoștințe, relații, comportamente, atitudini, proceduri, recomandări și altele. Prin urmare, bibliotecarul are nevoie de cunoștințe, deprinderi practice și atitudini în comunicare (*competența de comunicare*). Codul deontologic relevă două aspecte privind această competență:

- bibliotecarul este bun comunicator în relațiile cu publicul, cu fondatorul, partenerii reali și potențiali, alți actori comunitari (deține vocabular bogat, are capacitatea de a atrage atenția auditoriului și altele); Bibliotecarul trebuie să știe să se prezinte, să convingă, să-și poată promova atât produsul său, cât și pe sine; să comunice fluent, fără cuvinte parazitare, neliterare; Posedând aceste caracteristici, bibliotecarul se va promova atât pe sine, cât și biblioteca;

- comunicare profesională.

Despre cel de-al doilea aspect se discută în comunitatea profesională, se publică mai puțin. Specialiștii afirmă că competența de comunicare profesională presupune competența de a comunica într-un limbaj specific profesiei și include, pe lângă componentele competenței de comunicare, și cunoștințe din domeniul respectiv. Competența de comunicare profesională include acțiunea de a îmbina și a utiliza cunoștințele, deprinderile și atitudinile în scopul dobândirii rezultatelor propuse [1, p. 207; 5, p. 32].

Astfel, putem evidenția următoarele caracteristici ale competenței de comunicare profesională: 1) a cunoaște, comunica, explica și interpreta în limbajul de profil oficializat, instituționalizat; 2) a pune în practică cunoștințele prin tratarea profesională a domeniului; 3) a prezenta însușiri și caracteristici speciale în baza vocabularului profesional; 4) a reda și a aplica adecvat conținutul unui document instituțional, a unei comunicări, surse, note, indicații etc.; 5) a dezvolta competențe de învățare

pentru a putea comunica profesional, a pune în practică cunoștințele de specialitate.

În scopul dezvoltării acestor caracteristici, recomandăm centrelor biblioteconomice să apeleze la standardele în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, ghidurile elaborate în sprijinul implementării acestora; documentele legislative și de reglementare (acestea incluzând, de regulă, compartimente cum ar fi: „Noțiuni de bază”, „Termeni utilizați” etc.), precum și la dicționarele de profil. La fel, este binevenită semnalarea informațiilor privind noi termeni de specialitate și esența acestora, noi standarde aprobate în domeniu, în cadrul reuniunilor metodice, activităților educaționale.

Activitățile biblioteconomice necesită și alte competențe care ajută la punerea în practică a anumitor cunoștințe teoretice și valori, una dintre acestea fiind *competența de relaționare*. Competența de relaționare reprezintă un ansamblu de cunoștințe, abilități și atitudini, care optimizează interacțiunea și capacitatea de a menține raporturi echilibrate cu interlocutorii bibliotecarului (utilizator, membru al comunității, fondator, partener, coleg) de a influența și de a stabili adecvat relații interpersonale de a comunica eficient în diverse contexte interpersonale. Competența de relaționare poziționează bibliotecarul ca un cetățean activ, stimulând capacitatea de muncă și incluziunea socială.

Dintre abilitățile care identifică competența de relaționare a bibliotecarului specificăm: a comunica transparent, a dialoga, a asculta, a înțelege și a răspunde, a clarifica, a accepta opinii diferite, a critica, dar a nu se confrunta diametral opus, a convinge, a coopera și de a colabora, a negocia, a explora și altele [1, 5].

Cum relaționează bibliotecarul cu utilizatorii și comunitatea? Răspunsul la această întrebare îl găsim în compartimentul „Relațiile bibliotecarului cu utilizatorii și comunitatea” al Codului deontologic [4]. Astfel, drept valori deontologice ale bibliotecarului în raport cu comunitatea sunt considerate: participarea la definirea și implementarea politicilor comunitare în domeniul cultural, educațional, social și economic; conformarea la cerințele sociale; implicarea în dezvoltarea și viața socială a comunității; neadmiterea influenței și presiunii în activitate din partea grupurilor politice, religioase, ideologice, sociale, profesionale; responsabilitate personală față de utilizatorii pe care îi servește, manifestând eficiență, dispo-

bilitate și promptitudine (diligență); furnizarea de servicii echitabile, fără nicio discriminare, astfel încât orice utilizator să beneficieze de dreptul de acces la informație.

În raport cu utilizatorii, bibliotecarul este orientat spre: dezvoltarea competențelor de cultura informației ale acestora, utilizarea etică și corectă a informației; manifestarea de respect, toleranță și tratament egal față de toți utilizatorii bibliotecii, de sensibilitate și empatie față de anumite grupuri de utilizatori, care au nevoie de o protecție specială; educarea spiritului civic activ și a sentimentului de apartenență comunitară; promovarea și sprijinirea învățării pe tot parcursul vieții, bazată pe cunoștințe și abilități de gestionare a informației, tehnici și tehnologii informațional-comunicaționale.

Bibliotecarul garantează și asigură confidențialitatea datelor referitoare la utilizatorii bibliotecii, sursele infodocumentare consultate de ei, respectând dreptul acestora la intimitate – este vorba despre respectarea vieții private, garantarea protecției datelor cu caracter personal.

Bibliotecarul se bazează pe cultura parteneriatului în relațiile cu utilizatorii, manifestând înțelegere și respect, angajare prin răspunsuri la fiecare cerere, în caz de necesitate (dacă nu dispune de resurse, abilități pentru a satisface cererea), direcționând utilizatorii către alți specialiști sau instituții, în funcție de cerere. Bibliotecarul acceptă avantajele parteneriatelor profesionale și comunitare: promovarea intereselor comune, vizibilitatea și consolidarea poziției bibliotecii în contextul parteneriatului; eliminarea dublării sarcinilor și îmbunătățirea activităților desfășurate; obținerea mijloacelor adiționale; schimbul de informații, experiență, cunoștințe, resurse, inspirația reciprocă; stabilirea relațiilor, consolidarea încrederii și altele.

Prevederile compartimentului „Relațiile bibliotecarului cu colegii de profesie și cu alți angajați ai bibliotecii” al Codului deontologic orientează și încurajează bibliotecarul să contribuie la dezvoltarea unei comunități profesionale puternice și durabile. Astfel, bibliotecarul este încurajat să promoveze dialogul constructiv și cadrul participativ, solidaritatea și coeziunea profesională, să trateze cu onestitate și respect colegii de profesie și de bibliotecă, să manifeste toleranță față de opinii. Împărtășind cunoștințele și experiențele, bibliotecarul ajută colegii să se integreze în comunitatea profesională și să își dezvolte abilitățile profesionale. Bibli-

otecarul nu acceptă discriminarea pe diferite criterii (vârstă, gen, apartenență religioasă etc.), optând pentru asigurarea unei munci egale și tratament egal între femei și bărbați.

Ce înseamnă pentru dumneavoastră Codul deontologic? Identificați raționamentul acestui document! Informați-vă și exprimați-vă atitudinea! Scrieți, comunicați și implementați prevederile Codului deontologic al bibliotecarului!

Referințe bibliografice:

1. BUSUIOC, Aliona. Conceptul de competență de comunicare profesională: conținut și structură. [citat 28.03.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/202_211_Conceptul%20de%20competenta%20de%20comunicare%20profesionala_continut%20si%20structura.pdf
2. CORGHENCI, Ludmila. Deontologia profesională a personalului din biblioteci. Suport în sprijinul formării profesionale continue. Chișinău, 2022. 46 p. Manuscris.
3. CORGHENCI, Ludmila. Educația deontologică a personalului de specialitate din biblioteci. In: Ludmila Corghenci - Omul din Templul Cărții și Științei. Chișinău, 2020, p. 12-17. ISBN 978-9975-3425-6-8. DOI: 10.5281/zenodo.4395536. [citat 28.03.2022]. Disponibil: <https://brts.md/wp-content/uploads/2015/02/codul-deontologic-al-bibliotecarului-din-Moldova.pdf>
4. CODUL deontologic al bibliotecarului. Aprobat la ședința plenară a Consiliului Biblioteconomic Național din 7 septembrie 2018. [citat 26.03.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/Codul%20deontologic%20al%20bibliotecarului%20din%20Republica%20Moldova.pdf>
5. GORAȘ-POSTICĂ, V. Formarea de competențe profesionale în contextul actual al învățământului superior. In: Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe ale educației”. 2013, nr. 5, pp. 31-36. [citat 27.03.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Formarea%20de%20competente%20profesionale%20in%20contextul%20actual%20al%20invatamintului%20superior.pdf
6. LUNGU, Viorelia. Etica profesională. Suport de curs. Chișinău, 2011. [citat 25.03.2022]. Disponibil: file:///C:/Users/admin/Downloads/ETICA_PROFESIONALA.pdf
7. RECOMANDAREA Consiliului [Uniunii Europene] din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. [citat 06.05.2022]. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)